

Torockó falusi turizmusának bemutatása

Introduction to rural tourism in Torockó

Szerző: Tózsér Anett¹

Torockó több évszázadra visszanyúló gazdag öröksége és hagyományai máig jelentős hatást gyakorolnak az ott élők életére. Ezért jelen kutatással arra kerestük a választ, hogy milyen összefüggés van Torockó épített öröksége és turizmusa között napjainkban, továbbá hogy Torockó épített öröksége mennyiben járul hozzá a vendégforgalom alakulásához, valamint hogy a települési és a térségi marketingtevékenység milyen eszközökkel tudja elősegíteni ezen épített örökség bemutatását, népszerűsítését. A tanulmányban nyolc interjúalany válaszait használtuk fel. Az interjúalanyok a település életét meghatározó intézmények, szervezetek vezetői és képviselői voltak. A vizsgálat eredményei összességében megerősítették, hogy Torockó előkelő helyre került a romániai belföldi turisták mentális térképén, valamint hogy a turisztikai kínálat is bővült a településen az elmúlt évtizedben. Ha azonban a turizmus szervezettségének szintjét és a turisztikai alapinfrastruktúrát nem sikerül megfelelő módon bővíteni, akkor Torockó középtávon veszíthet vonzerejéből.

Torockó's rich heritage and traditions, dating back centuries, still have a significant impact on the inhabitants living there. Therefore, the present research aimed to find out how Torockó's built heritage and tourism are related today: how Torockó's built heritage contributes to the development of tourism, and how the municipality's marketing activities can promote Torockó's built heritage. The study is based on eight interview responses. The interviewees were leaders and representatives of institutions and organizations playing decisive role in the life of the settlement. Overall, the results of the study confirmed that Torockó has moved to a prominent place on the mental map of domestic tourists in Romania, whilst the tourism supply itself in the municipality has also expanded over the last decade. However, if the organization level of tourism and the basic tourism infrastructure cannot be adequately developed, Torockó could lose its attractiveness in the medium term.

Beérkezett/Received: 2025. 02. 09. Elfogadva/Accepted: 2025. 04. 10

Kulcsszavak: Torockó, épített örökség, turisztikai kereslet, turisztikai kínálat, turisztikai marketingtevékenység.

Keywords: Torockó, built heritage, tourism demand, tourism supply, tourism marketing activity.

1. Bevezetés

Torockó magyar lakossággal bíró szóróványtelepülés Romániában, a román többségű Fehér megyében. Középkori magyar bányászváros a Székelykő hármass csúcsa alatt. A település a Torockói-hegységben, a Székelykő és az Ordaskő sziklavonulatának völgyében, Kolozsvártól délre, Nagynyedről 23 km-re északnyugatra fekszik

(MAGYAR CIVIL SZERVEZETEK ERDÉLYI SZÖVETSÉGE).

Torockó és Torockószentgyörgy egy közigazgatási egységet, úgynevezett községet alkotnak. A legutóbbi népszámlálási adatok szerint a község lakóinak száma 1015 fő, és 90%-ban magyar nemzetiségű (2021-ES ROMÁNIAI NÉPSZÁMLÁLÁS). A hivatalos statisztikák szerint Torockó lakóinak száma körülbelül 500 fő, amibe azok is beletartoznak, akiknek ott van a bejelentett lakóhelyük, azonban életvitelszerűen máshol élnek. Az állandó jelleggel Torockón élők száma így körülbelül maximum 300 fő. A lakosságnak legalább 60%-a a nyugdíjas korosztályhoz tartozik².

Figyelmet érdemel a falu gazdag népviselete, hímzései és bútorfestészete, valamint az 1870-es

¹ kutató, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, anett.tozser@nski.gov.hu

² A Román Statisztikai Hivatal csak községi (több települést magába foglaló) szinten gyűjti a népességszámokkal kapcsolatos adatokat. A Torockó községet alkotó két település népességszámára vonatkozó adatokat az interjúk alapján hivatkozunk.

évek tűzvészei után épült szász stílusú *fehér házak* (TAMÁSKA 2015). Torockó a Kárpát-medence legépebben és leghitelesebben fennmaradt népi építészeti együttese. A házak egyedi, csak ott jellemző stílusban épültek (HEGEDŰS 2015).

A falu mellett 1130 méter magasra emelkedik Erdély egyik legjellegzetesebb sziklatömbje, a néphit szerint emberalakot megmintázó Székelykő. Torockóval kapcsolatban ismeretes egy mondás, mely szerint ott „a Nap kétszer kel fel”. Korán reggel megjelenik az égbolton, a Székelykőtől balra, majd elbújik a Székelykő mögé, és csak később emelkedik olyan magasra, hogy bevilágíthassa az egész falut (HEGEDŰS 2015, TOROCKÓ KULTURÁLIS ÉS EGÉSZSÉGVÉDŐ EGYESÜLET).

A falusi turizmus a vidéki természeti erőforrások, a falusi táj, az épített örökség, a gazdag állat- és növényvilág, a helyi gasztronómia, a falusi életmód és kultúra vonzerőire támaszkodik (KABAI 2001, KISS 2001, MICHALKÓ 2003, SZABÓ 2006, BACSI-TÓTH 2020, CSAPODY 2023). Torockó az utóbbi években az erdélyi falusi turizmus egyik legfontosabb központjává vált. Ezt annak köszönheti, hogy őrzi a néphagyományokat, emellett a település több érdekességet és kikapcsolódási lehetőséget kínál minden korosztálynak. A turisták nem csak a kulturális értékek meglátogatásáért érkeznek ide. A település környezete ideális a hegymászásra, hegyi túrák vagy többnapos kirándulások szervezésére – megmászható az 1130 méter magas Székelykő –, sátorozásra és siklóernyőzésre. A hely természetes adottsága a versenysportok szerelmeseit is vonzza, amit az ott megrendezésre kerülő tájfutó versenyek is bizonyítanak. Látogatásra érdemes az 5 km-re levő torockószentgyörgyi vár és a 8 km-re található Bedellői-cseppkőbarlang is (TOROCKÓ).

A sokak által Erdély legszebb falvának tartott Torockó polgármestere 2024-ben a bukaresti Romexpón szervezett országos turisztikai vásáron átvehette a FIJET Románia elismerését³ arról, hogy 2024-ben a Székelykő lábánál fekvő település volt Románia elsőszámú turisztikai célpontja. A romániai szakírók mind méltatták a szépen felújított házakat, amelyek egységes utcaképet nyújtanak. Megemlítették, hogy Torockón található a Kárpát-medence legrégebb óta eredeti helyén megmaradt háza (1668) és vízimalma (1752). Kiemelték a természeti adottságokat és a kétszer felkelő nap jelenségét, ugyanakkor döntő érv volt a választás során az is, hogy a falu szinte száz százalékban a turizmusból él (BASA 2024).

A FIJET Románia 2024. évi díját több más kitüntetés előzte meg. Ezek közül a legrangosabb az Európa Tanács által 1999-ben megítélt Europa Nostra-díj, melyet Torockó a 138 hagyományos házból álló, egyedi népi építészeti együttes kiváló helyreállításáért nyert el. A helyreállítást lehetővé tevő műemlékvédelmi program a legmagasabb műemlékvédelmi követelmények betartásával, határokon átnyúló támogatással, helyi elkötelezettség eredményeként valósult meg (FURU 1999, FURU 2000, FURU et al. 2006, HEGEDŰS 2015, TOROCKÓ ÉRTÉKVÉDŐ PROGRAM). Torockó Erdély egykor legjelentősebb vasműves központja, amely a *Transylvania Trust* javaslatára az UNESCO Világörökségi Várományosi Helyszínek Jegyzékére is felkerült 2012-ben. Majd 2017-ben az épített örökségének köszönhetően a települést hungarikummá nyilvánították (BASA 2024, HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYE – MAGYAR ÉRTÉKTÁR).

2. A kutatás célja és módszerei

Torockó évszázadokra visszanyúló gazdag öröksége és hagyományai máig jelentős hatást gyakorolnak az ott élők életére. Ezért jelen kutatással arra kerestük a választ, hogy milyen összefüggés van Torockó épített öröksége és turizmusa között napjainkban, továbbá hogy Torockó épített öröksége mennyiben járul hozzá a vendégforgalom alakulásához, és hogy a települési és a térségi marketingtevékenység milyen eszközökkel tudja elősegíteni ezen épített örökség bemutatását, népszerűsítését.

A tanulmányban nyolc interjúalany választit használtuk fel: Torockó polgármestere, Torockó unitárius tiszteletese, aki egyben a Kolozs-Tordai Egyházközség esperese, a Torockói Aktív Turizmus Egyesület elnöke, a Torockói Íjász Szer Egyesület elnöke, a Duna Ház igazgatója, a Torockói Néprajzi Múzeum igazgatója, a Király Vendégház tulajdonosa és Király Ferenc bútorkészítő. A félig strukturált interjúk során az interjúvázlatban előre meghatározott kérdésektől csak minimálisan tértünk el, ami lehetőséget biztosított az interjúalanyok válaszaik összehasonlítására, illetve szintetizálására.

A fenti kutatási célokat vizsgálándó, jelen tanulmányunkban a következő kérdésekre kerestük a választ. Hogyan jellemezhető Torockó turizmusa? Hogyan változott a kereslet (száma, összetétele, motivációja), és hogyan változott a kínálat (turistafogadási feltételek, turisztikai infrastruktúra, turisztikai programcsomagok) az elmúlt évtizedben? Milyen kihívásokkal küzd ma Torockó turizmusa?

3 A FIJET (Fédération Internationale des Journalistes et Écrivains du Tourisme) 1954-ben jött létre Párizsban, azzal a céllal, hogy a turizmussal foglalkozó írók és újságírók, a világ érdekes helyszíneit bejárva, javaslatokat tegyenek ezek felkeresésére, és ezáltal hozzájáruljanak az illető települések népszerűsítéséhez és gazdasági fellendüléséhez. Ennek a szervezetnek a romániai fiókját itélte oda Torockónak a díjat (BASA 2024).

A települési/térségi marketingtevékenységben történt-e előrelépés az elmúlt évtizedben? Ha igen, mely területeken, milyen együttműködés keretében és mely szervezet(ek) koordinálásával valósult meg?

3. Torockó turisztikai kínálata

Torockó településképét a városias hangulatú tér négy oldalának egyazon korból származó, klaszszicista ornamentikájú, múlt századi polgári ízléssel épült lakóházai teszik egységessé és nevezetessé. Ugyanakkor a településen található a Kárpát-medence legrégebbi, 1668-ban épült, eredeti állapotában megmaradt parasztháza is (HEGEDŰS 2015, TAMÁSKA 2015, HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYE – MAGYAR ÉRTÉKTÁR).

A főtér közepén található a kőfallal körbevett unitárius templom. A templomkert falához néhány üzlet és az 1882-ben alapított, muzeális értékű szerkezeteknek helyet adó tűzoltóállomás kapcsolódik. Az épületegyüttes közvetlen szomszédságában állnak az 1595-ben alapított iskola új, XIX. századi épületei. A tér déli oldalán az egykori tágas piac területére állami beavatkozás nyomán 1938-ban görögkeleti templom és 1977-ben egy tömbház épült (HEGEDŰS 2015, TAMÁSKA 2015, BASA 2022).

A vajor egy eredetileg fából, ma betonból épült többlépcsős medence a Templom téren, amely a Tilalmasról lefolyó patak vizét fogja fel. A helyi asszonyok szőnyegek, nagyobb kelmék mosására még ma is használják. Az évszázados hagyomány szerint a lépcsőzetesen elhelyezkedő medencék közül a legfelsőnél az emberek isznak, a középsőnél az állatok, az alsónál pedig az asszonyok mosnak (MALONYAI 1909, HEGEDŰS 2015, TAMÁSKA 2015, BAGDÁN 2021).

A Főterről indulva a Felső Piacsorra lehet eljutni, melynek épületei egységes képet mutatnak, s emiatt a község 1999-ben Europa Nostra-díjat kapott. Ebben az utcában sorakoznak Torockó legmódosabb lakóépületei, az egykori vaskereskedők és hármotulajdonosok, a vasváltók és verősgazdák házai. A Felső Piacsor végén áll a 2014-ben felújított Duna Ház (HEGEDŰS 2015, TAMÁSKA 2015).

A szemben levő oldalon, az *Alsó Piacsoron*, az úgynevezett hidegkovácsoknak, a vasművesség mestereinek hasonló jellegű, ám szerényebb, kovácsoltvas tartozékokban gazdag házai állnak. Itt van az egykori járasszékhely, a mai polgármesteri hivatalnak és Torockó Néprajzi Múzeumának otthont adó épület is (HEGEDŰS 2015). A múzeumban a torockói népviselet, kézzel festett bútortzat, háztartási eszközök, népi kézimunkák és még egy kohó makettje is megtekinthető (TOROCKÓ).

A XXI. század elején még öt vízimalom működött Torockón, melyekből a falu területén belül mára csak egy maradt fenn. A malomban látható, hogy gerendájára az 1723-as évszám van rávésve, valamint a hajdani tulajdonos neve: Toroczka Klára (HANTZ LÁM 2003). A malom mai tulajdonosai látogatásra alkalmassá tették az épületet, karbantartják, és kérésre a malmot is elindítják.

Torockószentgyörgy határában, a falutól mindössze két kilométerre találhatóak Erdély egyik középkori várának romjai. Torockó önkormányzata fontosnak tartja a torockószentgyörgyi vár állagmegóvását. A várat a turisták számára könnyen megközelíthető műemlékké szeretnék alakítani egy több éven át megvalósítandó Európai Unió pályázat keretében (GYÖNGYI 2022).

Az interjúalanyok elmondták, hogy a településen az elmúlt évtizedben jelentős mértékben bővült a kulturális *programkínálat*, köszönhetően főként a Duna Ház tevékenységének. A rendezvények között érdemes kiemelni a több száz éves múltra visszatekintő, a húshagyókedden (február végén, március elején) zajló farsangtemetést, az áprilisban megvalósuló Szezonnyitó Napot, a júniusban megrendezésre kerülő Duna Napokat, a szintén júniusban zajló Vaskenyér Ünnept, a júliusban sorra kerülő Double Rise Fesztivált, a szeptemberi falunapot és a Duna Ház egész éves programjait. Az interjúalanyok egyetértettek abban, hogy a kulturális örökség átadását főként a kisebb rendezvények segítik.

A településen a hagyományörzés meghatározó részét képezi a *gasztronómia*. A családok és a civil szervezetek egyaránt őrzik a gasztronómiai hagyományokat, emellett Torockó három vendéglátóhelyén, több szállasadónál, valamint a rendezvények alkalmával is meg lehet kóstolni a jellegzetes torockói ételeket. Bőséges étel a füstölt húst és aszalt gyümölcsöket is tartalmazó országgyűlés leves, valamint a laskatésztával elkészített szabogallér leves. A húsos ételek és a burgonya is részei a menünek. Az édességek közül kiemelendő a diós habbal töltött, porcukorral meghintett hamuzsák (diós táska). Ünnepekre készül a fahéjas cukorral megszórta, kemencében sült somodi kalács (CSIKI 2023).

A településen jelenleg működő körülbelül 50 szálláshely minőségének szintjében vannak különbségek. A *vendégfogadók* közös érdekvédelmét felvállaló Torockói Vendéglátók Egyesülete a kétezres évek derekán szűnt meg, miután kiderült, hogy nem lehet közös nevezőre hozni a különböző vendéglátóhelyek minőségének szintjei közti eltéréseket (MAKKAY 2023).

A Király Vendégház tulajdonosa kifejtette, hogy a Covid19-pandémia előtti időszakban a vállalkozók

nem fektettek nagy hangsúlyt a szálláshelyek minőségi színvonalának növelésére, mert nem volt rá igény a vendégek részéről. Elegendőnek tartották, ha a panziók rendelkeztek a szálláshelyi alapszolgáltatásokkal. A pandémia után azonban megváltozott a látogatók igénye. Az utazási korlátozások következtében a magyarországi vendégeket felváltották a romániai belföldi vendégek, akik a magasabb minőségű szolgáltatások kialakítására ösztönözték Torockó turisztikai vállalkozóit. A romániai belföldi vendégkör a szálláshelyi alpinfrastruktúra és -szolgáltatások mellett már nagyobb mértékben igényli a kiegészítő és a szabadidős szálláshelyi szolgáltatásokat is. A növekvő új keresleti szegmens által támasztott megváltozott igények hatására az utazási korlátozások időszakát követően további panziók létesültek Torockón, emellett a meglévő szálláshelyek minőségi fejlesztésére is sor került. Mindez emelni tudta a falu turisztikai szolgáltatásainak színvonalát. Megmaradtak és fejlődtek azok a nagyobb kapacitásokkal rendelkező panziók, amelyek bővíteni tudták a szálláshelyi infrastruktúrát. Ezek a vállalkozások törekednek arra, hogy a jövődelmük nagy részét visszaforgassák a tevékenység-

ez utóbbi településrészen található. A kúria a panzióknál magasabb áron kínálja szolgáltatásait, így inkább a magasabb pénzköltési hajlandósággal bíró turistákat szólítja meg.

4. A turisztikai kereslet jellemzői Torockón

Torockó népszerűségét jelzik a statisztikai adatok is, melyek szerint az elmúlt 10 évben 180%-kal növekedett a *vendégek száma* Torockó községben (Torockó és Torockószentgyörgy településeken). A növekedés mértéke nem egyenletes, évenként változó értéket mutat. A Covid19-pandémia időszakában (2020-ban) 50%-kal csökkent a vendégforgalom 2019-hez képest, azonban 2021-ben az előző évhez képest már 91%-os vendégforgalom-növekedést realizáltak, és azóta is folyamatos élénkülés látható a két település iránti keresletben. 2021-ben a vendégek száma mindössze 4,8%-kal maradt el a 2019-ben realizált eddigi legmagasabb vendég-számtól, ami azt is jelzi, hogy a járványhelyzetet követő első évben szinte teljes mértékben visszatért a pandémia előtti teljesítmény (1. táblázat).

1. táblázat

A vendégek száma Torockó községben az elmúlt évtizedben

Torockó község	Vendégek száma (fő/év)									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	5237	5756	6118	7406	8830	9271	4603	8826	10427	14664

Forrás: Román Statisztikai Hivatal (2024)

gükbe. Több panziótulajdonos azonban, aki nem tudott bővítéseket megvalósítani, kénytelen volt bezárni.

A Király Vendégház tulajdonosa a vállalkozókat érintő kihívásokra is felhívta a figyelmet: „A minőségi vendéglátásból meg lehet élni, Torockón azonban az jelent problémát, hogy önerőből nehéz eljutni erre a szintre. Hiába rendelkezik egy fiatal vendégházként hasznosítható ingatlannal, ha nincs tőkéje az induláshoz, inkább elmegy külföldre vagy más városba dolgozni, és rendszerint nem tér haza.” A vállalkozó szerint a legnagyobb beruházást a hiányzó infrastruktúra önerőből történő kiépítése jelenti. Sokszor a vendéglátónak kell az utcát is rendbe hoznia, de meg kell oldania a vízellátást és a szennyvízelvezetést is. „Ekkora beruházást kevesen vállalnak, a fiataloknak nincs hozzá anyagi fedezetük. Ezzel magyarázható, hogy a településen alig marad fiatal, a többség elköltözik a faluból.”

A szálláshelykínálat főként Torockón összpontosul, azonban Torockószentgyörgyön is található néhány panzió, vagy például a Székelykő kúria is

A *vendégéjszakák számának* növekedése a vendég-számok növekedésének arányával hasonló mértékben változott, 197%-os emelkedést mutatott az elmúlt tíz évben. A növekedés mértéke ebben az esetben sem volt egyenletes, évenként változó értéket mutat. A pandémia időszakában (2020-ban) 52%-os csökkenést realizáltak a vendégéjszakaszámokban 2019-hez képest, azonban 2021-ben a vendégéjszakák növekedéséhez hasonlóan jelentős mértékű, 107%-os emelkedés mutatható ki. A vendégéjszakák száma tehát már a pandémia első periódusát követő évben (2021) elérte az elmúlt évtized legmagasabb vendégéjszakaszámát realizáló 2019-es év teljesítményét, és azóta is folyamatos, dinamikus növekedés mutatható ki (2. táblázat).

A turizmus gyors visszaépülése az interjúalanyok elmondása szerint a romániai belföldi turisták növekvő érdeklődésének köszönhető. Az utazási korlátozások következtében a pandémia időszakában a magyarországi turisták – akik Torockó meghatározó célcsoportját jelentették – nem érkezhettek a településre. A Covid19-járvány

A vendégéjszakák száma Torockó községben az elmúlt évtizedben

Vendégéjszakák száma (éjszaka/év)										
Torockó község	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	9282	10302	11910	13182	14102	16393	7868	16337	20729	27594

Forrás: Román Statisztikai Hivatal (2024)

miatt tehát gyökeresen átalakult a torockói kereslet. Amikor 2020 májusában az emberek kiléphetek otthonuk bezártságából, a hazai vendéglátóhelyeket rohanták meg elsőként, mert nem tudtak külföldre utazni. A trend azóta is érvényes. Bár 2022-től jóval több a magyarországi vendégek száma, még mindig a romániai belföldi turisták vannak többségben.

Az utazások időtartamának tekintetében a rövidebb idejű utazások száma növekedett az elmúlt években Torockón, ami abban mutatkozik meg, hogy gyakran hétvégére vagy két-három éjszakra foglalnak szálláshelyet a turisták. Ezen kívül jellemző a tranzitturizmus: az átutazó vendégek máshol szállnak meg, az utazásuk során azonban Torockót is útba ejtik: „Torockó szerepel a romániai turisták bakancslistáján és képesek több száz kilométert utazni Bukarestből, Moldovából, Konstancáról csak azért, hogy lássák Torockót.” – hangsúlyozta a Király Vendégház tulajdonosa.

A járványhelyzet időszakát követően a magyarországi látogatók fokozatosan térnek vissza Torockóra, és a Határtalanul Program keretében több tízezer magyarországi diák ismeri meg a települést, hiszen az erdélyi helyszínek egyik fő állomásaként Torockó is szerepel a programban (HATÁRTALANUL PROGRAM).

„A pandémia időszakáig főként buszos túrák keretében, csoportosan érkeztek a turisták. Azt követően azonban inkább egyénileg vagy kisebb csoportokban érkeznek a családok, a párok, a baráti társaságok.” – állapította meg a Torockói Aktív Turizmus Egyesület elnöke.

A szakemberek tapasztalata szerint kétféle turista látogat Torockóra. Az egyik típus a csendet, a nyugalmat kedveli és pihenésre vágyik. Ő inkább a faluban és a környéken sétál, illetve a vendégház kertjében pihen, ahonnan szép kilátás nyílik a Székelyköre. A másik turistatípus az aktív turizmus híve, aki kora reggel azonnal nekivág a Székelykőhöz, az Ordaskőhöz vagy a régi bányákhoz vezető, előre kiválasztott túrának (MAKKAY 2023).

A Király Vendégház tulajdonosa elmondta, hogy az utóbbi években az úgynevezett vakációs kártyának köszönhetően lendült fel a romániai belföldi turizmus, sokan ezzel a juttatással keresik a belföldi szálláshelyeket (MAKKAY 2023).

Az interjúalanyok hozzátették, hogy az utóbbi öt-tíz évben gyökeresen átalakult a vendégek elvárása. Míg korábban a prémiumkategóriát nyújtó szálláshelyek mellett volt igény az alacsonyabb színvonalú szálláshelyekre is, mára már alapkövetelmény, hogy minden szoba mellett illemhelyiséggel ellátott fürdőszoba legyen.

5. Kihívások Torockó turizmusában

Torockón napjainkban a turizmus egyszerre jelent esélyt és veszélyforrást. Esély, lévén az értékvédő programnak köszönhetően az ott élők már nem lebontani akarják az öreg épületeket, hanem meglátták a konzerválásban rejlő lehetőséget. Eközben azonban a település és az ott őrzött értékek számára nem az elenyésző kisebbséget jelentő román lakosság (akik két kolostort is telepítettek az utóbbi évtizedekben a településre), hanem a tömegturizmus jelenti a legnagyobb veszélyt (BAGDÁN 2021).

Makkay József megállapította írásában, hogy Erdélyben aligha van ismertebb magyar falu Torockónál. A magyar és a román turisták által egyaránt látogatott település azonban nehezen tud megküzdeni a hírnév által nyújtott kihívásokkal (MAKKAY 2023).

Egyrészt a vendégforgalom növekedése következtében a nyári turisztikai főszezonban, a kiemelt rendezvények alkalmával és hétvégente szűknek bizonyulnak a falu kapacitásai, a település ezekben az időszakokban eléri kapacitásainak szinte a végső határát. „Intézkedésekre van szükség a látogatók irányításához, vezetéséhez olyan esetekben, amikor mozdulni sem lehet az autóktól, mert már a falu központjában kénytelenek parkolni.” – emelték ki a szakemberek. Fordulóponton van tehát a turizmus a településen. A turisztikai tevékenység egyelőre még fenntartható és nyugodt falusi létet tud biztosítani a lakosságnak és az idelátogatóknak. A vendégforgalmi folyamatokat látva azonban Torockó könnyen túlszűfolt településsé válhat, ahol a túlterheltség negatívan befolyásolhatja a lakosság életminőségét, és ami miatt a vonzerejéből is veszít a település.

Másrészt a falu rossz infrastruktúrája nem kedvez a vendégforgalomnak és a vendéglátásban

dolgozóknak. Makkay József meglátása szerint Torockó fő gondja az, hogy a korábbi községvezetések szinte semmit nem tettek a megfelelő infrastruktúra kiépítése érdekében. A Románia európai uniós csatlakozása óta eltelt években a csatlakozást segítő pályázati források kimerültek, így a legutóbbi önkormányzati választásokon mandátumot nyert polgármesternek hosszú évekbe fog telni, hogy behozza a lemaradást. Torockón ez kétszerezsen is fájdalmas más településekhez képest. A település két bejárata közül egyiknél sincs kiépített parkolóhely, ezért a Székelykő lábánál fekvő faluba érkező látogatók az utcákon, a köztereken, és a település történelmi központjának számító piactéren, a csorgó (víz kifolyásának helye) körül állnak meg az autójukkal, miközben ez kellene, hogy legyen a falu főtere és sétálóutcája. Problémát jelent az is, hogy az évente több ezer vendéget fogadó Europa Nostra-díjas településen nem működik sem az ivóvíz-, sem a szennyvízhálózat, a legtöbb mellékutca pedig nehezen járható (MAKKAY 2023).

A Király Vendégház tulajdonosa is megerősítette ezeket a tapasztalatokat: *„Van egy régi, elavult vascsőves és egy új vízhálózat a faluban, de egyik sem működik rendesen. 2023-ban szerencsénk volt az esővel, a hegyen levő víztározóból kapjuk a vizet, de a nagy aszály miatt 2022-ben leállt az ivóvízszolgáltatás, így mindenki maga oldotta meg a vízellátást, ahogy tudta. A vendégházunkat a három kút segítette ki a bajból. Az elmúlt években fúrtak három kút, ahonnan aszályos időben fedezni tudják a két épületben működő vendégfogadó vízszükségletét. Nagyjából így működik a szennyvízellátás is...”* (MAKKAY 2023).

Több interjúalany kiemelte a turisták által leglátogatottabb helyszínen, Torockó központjában álló Kriza János Művelődési Ház és a polgármesteri hivatal mielőbbi felújításának szükségességét is, mert ezek az önkormányzati tulajdonban lévő épületek kezdenek romos állapotba kerülni, a használatra veszélyessé válni. Emellett az általános iskola épületének felújítása és az utcák – így a Felső Piacsor – megújítása, térkövezése, a közterületek nagyobb mértékű tisztán tartása is szükséges a válaszadók többségének véleménye szerint.

Pozitív eredményként emelték ki ugyanakkor a válaszadók Torockó közvilágításának teljeskörű és esztétikus felújítását, melyre az elmúlt években került sor. A torockói önkormányzat egy olyan közvilágítást valósított meg, ami modern LED-es technológiával működik, és megjelenésében illeszkedik a falu arculatához.

Az önkormányzat ezen kívül rendezte, felújította és virágosította a falu központjában lévő parkot. Több utcában csapadékvíz-elvezető rendszert alakított ki, hogy az esővíz ne vigye el az utcákat. *„Korábban, a nagyobb esőzések alkalmával a hegyről*

lefolyó víz elárasztotta hordalékával a főutcát, most azonban ez a probléma megoldódott.” – jegyezte meg a polgármester.

6. Turisztikai marketingtevékenység Torockón

Az interjúalanyok tapasztalatai szerint a turisztikai vállalkozók fejlesztik egyéni kínálatukat, szolgáltatásaikat, azonban a turizmus egyelőre nem szervezett módon van jelen Torockón. A válaszadók egy része megjegyezte, hogy az önkormányzat és a civil szervezetek között kismértékű az együttműködés és a kommunikáció. Párhuzamosan, viszonylag elszigetelten, egyénileg végzik a kommunikációs és a termékfejlesztési tevékenységeiket az egyes intézmények, szervezetek, vállalkozások.

A torockói unitárius egyház és a Duna Ház nagymértékben járul hozzá az értékek népszerűsítéséhez. Emellett minden vállalkozó a saját módján, a saját belátása és ereje szerint igyekszik népszerűsíteni Torockó értékeit és a vállalkozását. Ezek a tevékenységek egyelőre nem egységesen, hanem önálló tevékenység keretében valósulnak meg.

„Torockón nem zajlott eddig tudatos marketingtevékenység. Mindenki próbálkozik, ahogyan tud. Teljesen organikusan, szájról szájra alakul a kommunikációs tevékenység.” – jegyezte meg a Torockói Aktív Turizmus Egyesület elnöke.

Ezért a helyi turisztikai vállalkozók összefogtak és 2024-ben megalakították a Torockói Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) Egyesületet, ami jelenleg 27 vállalkozást tömörít. A szervezet célja, hogy összefogja Torockó turizmusát, beleértve a turisztikai marketingtevékenységeket, a turisztikai befektetéseket és a fejlesztéseket. Az interjúk készítése idején a szervezet koordinálásával készültek egy nagyobb projekt megvalósítására, egy pályázat leadására 2024 végén. A projekt célja, hogy Torockón fejlődjön a turizmus és a marketingtevékenység digitalizációja, illetve hogy információs anyagok, térképek készülhessenek. *„A turisták keresik a térképet, az információs anyagokat arról, hogy mit és hogyan lehet megtekinteni Torockón, ilyet azonban egyelőre nem tudunk számukra biztosítani.”* – tette hozzá a szakember.

A települési vállalkozók összefogásának pozitív példája a 2024-ben megalakult Torockói TDM Egyesület működése. Az egyesület tagjai között vannak pályázati és marketingért felelős szakemberek, akiknek tapasztalatuk van európai uniós források lehívásában és projektek megvalósításában. A szervezet által 2024-ben hagyományteremtő céllal, saját költségvetésből

megrendezett szezonnyitó esemény a helyi turisztikai vállalkozók ajánlatát vonultatta fel, és már az első alkalommal nagy látogatói érdeklődés övezte.

A Duna Házról elmondható, hogy nemcsak sokszínű kulturális programokat szervez, hanem kiterjedt marketingtevékenységet is folytat. Az igazgató kiemelte, hogy az intézmény médiatámogatást nyújt a Duna Ház egész éves programjaihoz és a Duna Napok programjaihoz: „A Duna Napokon például egy 26 perces film készül, amit leadunk a Duna World csatornán. Az M5-ön a Kulturális Híradónk állandó jelleggel beszámol az évközi eseményekről. A Kossuth Rádió 2023-ban kitelepült, és egész napos adás volt hallható a Duna Napokon. 2024-ben a Dankó Rádió települt ki, ők 2025-ben is megjelennek. Ezen kívül az M1 csatorna legalább 10-szer bejelentkezett a 2024. évi Duna Napokról. A Duna Ház Facebook-oldalának szintén nagy a látogatottsága, a weboldalt azonban nem követik annyian, mint néhány évvel ezelőtt. Úgy látszik, hogy a közösségi médiaeszközök népszerűbbek ma már.” Az interjúalanyok úgy látják, hogy ezek a híradások nagymértékben népszerűsítik Torockót a látogatók körében.

A településről készült promóciós anyagok sorát folytatva kiemelendő a Borbás Marcsi által szerkesztett Gasztroangyal sorozat keretében 2018-ban bemutatott film Torockóról, ami szintén több ezer fős megtekintést ért már el. A filmben a torockóiak beavatják a nézőt a település értékeibe, és megismertetik velük a somodi kalács, a tordai pecsenye és az országgyűlés leves elkészítésének módját (GASZTROANGYAL 2018).

A nemzetközi sajtó is felfigyelt már Torockóra, és olyan rangos lapok, kiadványok írtak róla, mint a Lonely Planet, a National Geographic vagy a Deutsche Welle (BASA 2024).

7. Összefoglaló

Torockó több évszázadra visszanyúló gazdag kulturális öröksége és hagyományai ma is jelentős hatást gyakorolnak az ott élők életére. Ezért jelen kutatással arra kerestük a választ, hogy milyen összefüggés van Torockó épített öröksége és turizmusa között napjainkban, továbbá hogy Torockó épített öröksége mennyiben járul hozzá a vendégforgalom alakulásához, illetve hogy a települési és a térségi marketingtevékenység milyen eszközökkel tudja elősegíteni ezen épített örökség bemutatását, népszerűsítését.

A tanulmányban nyolc interjúalany válaszait használtuk fel. Az interjúalanyok a település életét meghatározó intézmények, szervezetek vezetői és képviselői voltak.

Torockó az utóbbi évtizedekben az erdélyi falusi turizmus egyik legfontosabb központjává vált, ami

annak köszönhető, hogy eredeti formájukban tartotta meg az épületeit és a hagyományait. Emellett a település változatos szabadidő-eltöltési lehetőségeket kínál minden korosztálynak. A növekvő turisztikai kereslet hatására a településen eddig mintegy 50 helyi vállalkozó szerezte meg a falusi turizmus működtetéséhez szükséges engedélyeket.

A turisztikai kínálat terén a településen menynyiségi és minőségi növekedés is megvalósult az elmúlt évtizedben. Egyre több szálláshely és vendéglátóhely létesült, melyek törekszenek a minőségi szolgáltatások kialakítására. Ezen kívül az elmúlt évtizedben jelentős mértékben bővült a kulturális programkínálat is, köszönhetően főként a Duna Ház tevékenységének.

A Covid19-pandémia időszakától kezdve a kereslet összetételében és igényeiben szintén jelentős változás történt. Az utazási korlátozások következtében a pandémia időszakában a magyarországi turistákat a romániai belföldi turisták váltották fel. Az új keresleti szegmens által megnövekedett igények hatására a járványhelyzet időszakát követően további szálláshelyek létesültek Torockón, mely során minőségi fejlesztésekre is sor került. A korábban csoportosan érkező turistákkal szemben az egyéni utazók váltak az új célcsoporttá, akik rövidebb időre, egy-egy hétvégére vagy két-három éjszakára érkeznek. A korábbi vendégkörhöz hasonlóan ők is Torockó épített öröksége és természeti értékei iránt érdeklődnek, a fő utazási motiváció számukra is a pihenés és az aktív időtöltés.

Torockó turisztikai vonzerejének és az elnyert kitüntető címeknek köszönhetően a turisták száma jelentős mértékben megnőtt az elmúlt években, ami azonban a tömegturizmus veszélyét és az ezzel kapcsolatos kihívásokat vetíti előre a település szervezetei és lakossága számára. A növekvő vendégforgalom következtében Torockó egy nyugodt faluból könnyen túlszűfolt településsé válhat, ahol a túlterheltség negatívan befolyásolhatja a lakosság életminőségét, sőt, emiatt a vonzerejéből is veszíthet a település.

Ugyanakkor kihívást jelent mind a turisztikai vállalkozók, mind a turisták, mind a lakosság számára az is, hogy a település alpinfrastruktúrája nem változott, és a vendégfogadási feltételek sem javultak az utóbbi években. Problémát jelent, hogy az évente több ezer vendéget fogadó Europa Nostra-díjas településen nincs kiépítve parkolóhely, nem működik sem az ivóvíz-, sem a szennyvízhálózat, a legtöbb mellékutca pedig nehezen járható. Az interjúban a polgármester elmondta, hogy Torockó önkormányzata különböző pályázatokon már elnyerte azokat a forrásokat, amelyek segítségével az ivóvíz- és a teljes közműhálózatot ki tudják építeni.

A kutatási eredmények szerint az egyes szervezetek, vállalkozások viszonylag elszigetelten és párhuzamosan végzik a marketingkommunikációt és a turisztikai termékfejlesztést. A turisztikai marketingtevékenység eddig nem jelent meg szervezeten Torockón. Ezért is alapították meg a helyi turisztikai vállalkozók 2024-ben a Torockói Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesületet, melynek célja a település turisztikai marketingtevékenységének összefogása.

A hosszabb ideje fennálló együttműködések között a torockói unitárius egyházközség és a Duna Ház közötti együttműködést jó példaként emelték ki a válaszadók. Eredményes továbbá a Duna Háznak a település más szervezeteivel való együttműködése is. Megemlítendő, hogy a torockói unitárius egyház és a Duna Ház a település értekeinek népszerűsítéséhez is nagy mértékben hozzájárul.

A vizsgálat eredményei összességében megerősítették, hogy az elmúlt évtizedben Torockó előkelő helyre került a romániai turisztikai szakemberek és főként a romániai belföldi turisták mentális térképén, miközben a település turisztikai kínálatát is bővítette. Ha azonban a turizmus szervezeteinek szintjét és az alpinfrastruktúrát nem sikerül megfelelő módon bővíteni, akkor Torockó középtávon veszíthet a turisztikai vonzerejéből.

Felhasznált irodalom

- BACSI ZS. – TÓTH É. (2020): A világörökségi helyszínek kapcsolata a turisztikai versenyképességgel. *Turizmus Bulletin*. 20(1). pp. 15–24. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2020v20n1.2>
- CSAPODY B. (2023): Helyből jobb? – A rövid alapanyagellátási lánc szerepe a magyar vidéki vendéglátás rendszerében. *Turizmus Bulletin*. 23(2). pp. 14–23. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2023v23n2.2>
- FURU Á. (1999): A torockói értékvédő program. *Művelődés*. 52(3). pp. 2–4.
- FURU Á. (2000): Torockó népi építészeti öröksége. Torockó értékvédő program. *Korunk*. 11(5). pp. 83–90.
- FURU Á. – SZABÓ B. – FEJÉRDY T. (2006): *Műemlékvédelem Torockón*. Utilitas Kiadó, Kolozsvár.
- HANTZ LÁM I. (2003): *Torockó útikalauz*. Erdélyi Híradó Könyv- és Lapkiadó, Kolozsvár.
- KABAI R. (2001): Falusi turizmus és tájvédelem. *Turizmus Bulletin*. 5(4). pp. 21–24.
- KISS K. (2001): Falusi turizmus – eltérő értelmezések, eltérő piaci lehetőségek? *Turizmus Bulletin*. 5(1). pp. 19–32.

MALONYAI D. (1909): *A magyar nép művészete II. kötet – A székelyföldi, a csángó és a torockói magyar nép művészete*. Franklin-Társulat, Budapest.

MICHALKÓ G. (2003): A fenntartható fejlődés ökoturisztikai aspektusai Magyarországon. *Turizmus Bulletin*. 7(4). pp. 13–21.

SZABÓ G. (2006): A vidéki turizmus Magyarországon. In: Aubert A. (szerk.): *Magyarország idegenforgalma. Szakkönyv és atlasz*. Cartographia Kiadó, Budapest. pp. 38–41.

TAMÁSKA M. (2015): *Torockó felfedezései. A műemléki tér szociográfiája*. Kriterion Kiadó, Kolozsvár.

Internetes források

- 2021-ES ROMÁNIAI NÉPSZÁMLÁLÁS (2022): *Torockó község 2021-es népességszáma*. 3. táblázat: <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive-caracteristici-demografice/> Letöltve: 2024. szeptember 24.
- BAGDÁN ZS. (2021): *Torockó – az egy Isten és a két napfelkelte faluja*. Képmás Magazin, október 26. <https://kepmas.hu/hu/torocko-az-egy-isten-es-ket-napfelkelte-faluja> Letöltve: 2024. február 20.
- BASA E. (2022): *Hálaadással ünnepelték a torockói unitárius templom belsejének felújítását*. Maszol, december 05. <https://maszol.ro/belfold/Halaadassal-unnepeltek-a-torockoi-unitarius-templom-belsejének-felujitását> Letöltve: 2024. július 19.
- BASA E. (2024): *Elismerés: Torockót tekintik Románia elsőszámú turisztikai célpontjának*. Maszol, február 15. <https://maszol.ro/belfold/Rangos-turisztikai-elismeresben-reszesult-Torocko> Letöltve: 2024. február 20.
- CSIKI J. (2023): *Ahol kétszer kel fel a nap: Torockó, az élő skanzen*. Meglepetés, január 10. <https://meglepetes.hu/riportok/2023/01/10/ahol-ketszer-kel-fel-a-nap-torocko-az-elo-skanzen/> Letöltve: 2024. július 19.
- GASZTROANGYAL (2018): *Torockó*. 34. rész. <https://www.youtube.com/watch?v=S-wdJH5sTy0&lc=UgwnyFxpj3afE4Ptot4AaABAg> Letöltve: 2024. december 2.
- GYÖNGYI A. (2022): *Uniók pénzből újul meg a torockószentgyörgyi vár és a falu több épülete*. Transtex, október 24. <https://transtex.ro/kozelet/2022/10/24/unios-penzbol-ujul-meg-a-torockoszentgyorgyi-var-es-a-falu-tobb-epulete> Letöltve: 2024. február 20.
- HATÁRTALANUL PROGRAM: <https://hatartalanul.net/torda-aranyos-az-aranyos-menten-mocfoldig/> Letöltve: 2025. január 9.

- HEGEDŰS CS. (2015): *Torockó épített örökségének a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez*. Kolozsvár. <https://hungarikum.kormany.hu/download/f/ed/02000/Torocko%20epített%20oroksege.pdf> Letöltve: 2024. január 22.
- HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYE – MAGYAR ÉRTÉKTÁR: *Torockó épített öröksége*. <https://www.hungarikum.hu> Letöltve: 2024. július 15.
- MAGYAR CIVIL SZERVEZETEK ERDÉLYI SZÖVETSÉGE: *Torockó*. <https://civilportal.ro/ertekmentes/torocko/> Letöltve: 2024. február 8.
- MAKKAY J. (2023): *A kétszer felkelő nap vonzereje sem orvosolja a festői szépségű Torockó gondjait*. KrónikaOnline, augusztus 19. <https://kronikaonline.ro/erdelyi-hirek/a-ketszer-felkelo-nap-vonzereje-sem-orvosolja-a-festoi-szepsegu-torocko-gondjait#> Letöltve: 2024. február 20.
- ROMÁN STATISZTIKAI HIVATAL: <https://insse.ro/cms/en> Letöltve: 2024. szeptember 24.
- TOROCKÓ ÉRTÉKVÉDŐ PROGRAM: <http://www.transylvaniatrust.ro/hu/program/torocko-ertekvedo-program/#> Letöltve: 2024. február 13.
- TOROCKÓ KULTURÁLIS ÉS EGÉSZSÉGVÉDŐ EGYESÜLET: <https://www.torockoegyesulet.hu/> Letöltve: 2025. január 9.
- TOROCKÓ: <https://torocko.eu/> Letöltve: 2024. február 12.